

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Шостий випуск «Української біографістики» продовжує започатковану Інститутом біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 1996 р. серію збірників наукових праць, присвячену теоретичним і методичним проблемам біографістики, як спеціальної історичної дисципліни, та української біографіки, як частини гуманітарного знання та важливого явища суспільно-політичного й культурного життя, а також висвітленню життєвого та творчого шляху відомих і призабутих співвітчизників.

У збірнику друкуються, головним чином, праці, підготовлені в межах розробки Інститутом біографічних досліджень у 2007–2009 рр. планової теми НДР — «Розвиток української біографістики та проблеми формування вітчизняних біобібліографічних ресурсів ХХІ століття». Водночас у шостому випуску, як і у попередньому, н'ятому, публікуються статті з проблем українсько-російських історичних і культурних взаємозв'язків, що розкривають їх крізь призму біографістики, підготовлені в процесі роботи над міжнародним дослідницьким проектом «Російсько-українські культурні зв'язки: біографічний аспект», реалізованим упродовж 2006–2008 рр. колективами науковців Інституту біографічних досліджень НБУВ і Російської державної бібліотеки (Москва) за результатами конкурсу, організованого Національною академією наук України та Російським гуманітарним науковим фондом. Керівником української частини проекту є доктор історичних наук, професор Т. І. Ківшар.

Значну увагу в збірнику приділено аналізу багатого та різнобічного за своїм характером досвіду російської довідкової (енциклопедичної та словникової) біографістики, її ідейної та тематичної

спрямованості, особливостей підходів російських дослідників до відображення біографій українців і вихідців із України у світлі тих завдань, що стоять перед російською біографістикою, джерельному значенню російських книжкових біографічних видань і електронних науково-довідкових ресурсів для розвитку сучасної української довідково-біографічної справи. Важливе значення цієї проблематики полягає насамперед у тому, що українська біографістика історично тривалий час вимушено розвивалася в межах і в контексті поступу біографічних досліджень і великих видавничих проєктів, що здійснювалися в Російській імперії та в Радянському Союзі й, повсякчас намагаючись вийти за межі існуючих ідеологічних підходів і цензурних обмежень, одночасно з тим використовувала чимало з ґрунтовних науково-методичних надбань російської науки. Ця ситуація співробітництва, взаємного використання досвіду, а водночас — конкурентності, утвердження власних національних світоглядних засад, пріоритетів, методичних і практичних підходів, характеризує й нинішній етап розвитку української та російської біографістики та слугує одним із важливих джерел їх розвитку. Недарма участь українських учених у реалізації значних російських енциклопедичних і словникових проєктів постійно розширюється, що свідчить про визнання їх здобутків, усвідомлення російськими партнерами необхідності перегляду багатьох застарілих уявлень і стереотипів щодо історичних і культурних зв'язків між Росією та Україною.

Інший бік проблеми полягає в необхідності вироблення методичних прийомів змістовного аналізу російських біографічних видань, виявлення в них імен наших співвітчизників, оскільки українці та вихідці з України складають (відкрито, а здебільшого — «приховано») дуже значну частину персоналій російських енциклопедій, словників і довідників.

Творче переосмислення зазначених проблем становить значний теоретичний, науково-методичний і практичний інтерес як для розвитку вітчизняної науково-біографічної справи загалом, так і в контексті роботи Інституту біографічних досліджень НБУВ над формуванням загальнонаціонального електронного біографічного науково-інформаційного ресурсу — «Українського національного біографічного архіву».

Не обійдені увагою у збірнику й загальнотеоретичні питання сучасної біографістики. Зокрема, на прикладі долі Мішеля Фуко простежено властиву біографіям багатьох філософів парадоксальну взаємозалежність між ступенем їх особистого прагнення до ви-

ходу за межі власної суб'єктивності та ступенем об'єктивного інтересу соціуму до неї, проаналізовано загрози, які несла біографістиці теза про «смерть автора» Ролана Барта. Порушується також дискусійне питання змін в історико-біографічних та історико-генеалогічних дослідженнях останнього часу, що ведуть до їхнього зближення та можливої трансформації у історико-генеолого-біографічні дослідження.

Більшість опублікованих у збірнику праць присвячені висвітленню життєвого та творчого шляху, патріотичних поглядів, переконань, місця в національно-культурному розвитку України діячів, спадщина яких по праву одночасно належить і українській, і російській культурам, і які своєю діяльністю уособлювали тісний зв'язок, переплетіння культур двох слов'янських народів, але традиційно, впродовж тривалого часу розглядаються в Росії винятково у контексті російського суспільно-політичного, наукового, культурного життя. Зазначені дослідження спрямовані на досягнення проблем українсько-російських історичних і культурних взаємодій крізь їх людський суб'єктивний чинник: долі окремих осіб і цілих поколінь, творчу працю тих, чий здобутки в культурі, мистецтві, науці збагатили інтелектуальний і духовний потенціал двох слов'янських народів, сприяли їх кращому взаєморозумінню.

Ідеться, зокрема, про відомих учених і педагогів, професорів Університету Св. Володимира та, у різні роки, голів Історичного товариства Нестора-Літописця, — славіста, етнолога та фольклориста Олександра Олександровича Котляревського (1837–1881) та літературознавця, історика, фольклориста, бібліографа Миколу Павловича Дашкевича (1852–1908), одного із зачинателів романо-германських студій в Україні. Вперше на великому матеріалі досліджено долі та творчу спадщину визначного діяча української освіти та культури Степана Онисимовича Сірополка (1872–1959) та правника, громадського діяча, учасника революційного руху, літератора, публіциста та вченого-гуманітарія, керівничого Постійної комісії ВУАН для складання біографічного словника діячів України Михайла Михайловича Могиланського (1873–1942). Проаналізовано також здобутки українських науковців і бібліографів у висвітленні життя та діяльності геніального вченого світової слави, засновника Української академії наук Володимира Івановича Вернадського (1863–1945) та педагога зі світовим ім'ям Василя Олександровича Сухомлинського (1918–1970). Введено до наукового обігу нові джерела щодо перебування Владислава Міцкевича на території України у 1861 р. та станов-

лення радянської системи підготовки кадрів у галузі бібліотекознавства, книгознавства та бібліографознавства у 20-х рр. ХХ ст.

Значний інтерес становлять також опубліковані у збірнику наукові історико-біографічні нариси та дослідження життєвого шляху майже забутого нині етнолог та фольклориста, соратника М. Лисенка та В. Антоновича, Сергія Олександровича Венгрженевського (1844–1913), відомого українського бібліографа Ярослава Івановича Стешенка (1904–1939), знаного вченого та діяча української еміграції Віктора Миколайовича Доманицького (1893–1962), підготовлені на основі введення до наукового обігу невідомих раніше документальних матеріалів, а також заснована на вичерпному аналізі джерел розвідка щодо історії взаємин Івана Франка та Лесі Українки.

Редакційна колегія «Української біографістики» висловлює сподівання, що матеріали збірника сприятимуть поглибленню зацікавленого обговорення актуальних проблем біографістики, розширенню тематичного діапазону та вдосконаленню методичних засад біографічних студій і підготовки довідкових біографічних видань, подальшому згуртуванню українських дослідників — істориків, культурологів, біографістів, краєзнавців — професіоналів і аматорів навколо Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського та Українського біографічного товариства.